घालं बुइकूगु लँ जि,

जिगु पलाः

डा. आनन्द जोशी

रूबरिक

यँ, नेपालमण्डल,

नेपाः

कुतः पिकाक

ख्वप, नेपालमण्डल,

नेपाः

१९३६.१३.२०५

घालं बुइकूगु लँय् जि, जिगु पला:

हाइजिन : डा. आनन्द जोशी
विधा : हाइकु
पिकाक : रूवरिक, यँ व कुत: पिकाक, तिबुक्छेँ-८, ख्वप, नेपालमण्डल, नेपा:
न्हापां : स्वस: (३००)गू
: ने.सं. ११३६ चौलाथ्व १० सनिवा:
: बु.सं. २५५९/ वि.सं. २०७३/ सन् २०१६
मू : सच्छि (१००।-) तका

ISBN : 978-9937-8701- -

GHALAN BUIKUGU LANY JI, JIGU PALA

By Dr. Ananda Joshi (NEPAL BHASHA) 2016

थाकू : न्हू-विद्या प्रिण्टिङ्ग प्रेस, सुकुध्वाखा, ख्वप, नेपालमण्डल, नेपा: ।

लुपाः

थौं स्वयाः निदँ न्ह्यः ने.सं. ११३४दँय् जिमिगु मंकाः पिथनाकथं आधुनिक कवि व हाइजिन भाजु डा. आनन्द जोशीजुया स्वंगूगु हाइकु मुना 'सर्गः थः हे विस्तृत' पिथनागु खः । थुगुसि हाकनं वय्कःया मेगु हाइकु मुना सफू 'घालं बुइकूगु लँय् जि, जिगु पलाः' पिथनाच्वना । थ्व हाइकु मुनाय् दुने निथीया हाइकु दुथ्यानाच्वंगु दु । छथी विभिन्न विषय क्षेत्र नाप सम्बन्धित हाइकु खःसा मेगु नाकाबन्दी हाइकु खः । विभिन्न विषय क्षेत्र नाप सम्बन्धित हाइकु न्हय्प्य(७४)पु व नाकाबन्दी हाइकु नीछ(२१)पु यानाः गुइन्या(९५)पु हाइकु दुथ्याना । थुगुसि हे वय्कःया 'भुखाय् ११३५' नांगु (मंकाः हाइकु मुना) पिदंगु लुमंकाच्वना । गुकि वय्कःया भुखाय् सम्बन्धि नीगु(२९)पु हाइकु दुथ्याः ।

परम्परागत हाइकु धयागु प्रकृतियात कयाः च्वइगु खःसा थौं मनूत व हे प्रकृति जक स्वया लुधने फइगु अवस्था मखयेधुंकल । उकिं थम्हं खंगु, थम्हं भोगय् यानागु, थम्हं अनुभव यानागु खँ हाइकुइ प्वंकाः उकिं ब्वमिया चेतना थनाः न्ह्यपुइ तरंग हया बिइमाः धयागु धारणा ज्वनाः हाइजिन डा. आनन्द जोशीजु न्ह्यज्याना च्वनादिइगु दु । वय्कलं हाइकुयात हाइकु जक धया मदिसें 'थौंया हाइकु' धकाः धयादिइगु दु । गुकिइ थौंया इलय् म्वानाच्वंपिं मनूतय्सं विभिन्न पःखा, पंगः, पका, हन्ता इत्यादि भोगय् याना च्वनेमाःगु दु । गुकियात चिइका मनूत न्ह्यज्याना वनेमाः । व लँ क्यनेगु ज्या हाइकु पाखे याना च्वनादिइगु दु ।

गथे आधुनिक कविताय् डा. आनन्द जोशीजुं बिस्कं कथं थःत थना न्ह्यज्याना च्वनादीगु दु उकथं हे हाइकुया ख्यलय् नं अज्याःगु बिस्कंकथं थःत न्ह्यब्वया न्ह्यज्यानाच्वना दीगु दु । गुकिया अनुभव व अनुभूति भीसं वय्कःया

प्यंगू हाइकु मुना सफू 'खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि', 'न्हूगु दिशाय् जि : चेतनाया लबु', 'सर्गः थः हे विस्तृत', 'तःभुखाय् ११३५' व 'घालं बुइकूगु लँय् जि, जिगु पलाः' यायेफु । हाइकुइ वय्कलं मेमेपिसं स्वयाः बिस्कं प्रतीक, बिम्व छ्यलाः बिस्कंगु सवाः वयेक हाइकु ज्यानादीगु दु ।

आधुनिक कवि व हाइजिन भाजु डा. आनन्द जोशीजुं थुगुसि नं वय्कःया थुगु 'घालं बुइकूगु लँय् जि, जिगु पलाः'या मंकाः पिकाक जुयेगु ह्वःताः बियादीगुलिं रुबरिक व कुतः पिकाक तसकं लय्ताः । वय्कःयात आपालं आपाः सुभाय् द्यछानाच्वना । हाकनं मेमेगु सफूया पिकाक जुयेगु ह्वःताः बियादी धयागु भलसा कयाच्वना । मेमेगु सफू थें थुगु सफू नं ब्वमिपिसं ययेका दी । जय नेपालभाषा !

बिमल ताम्राकार,
तिबुक्छेँ-८, ख्वप,
नेपालमण्डल,
नेपाः ।

हाइजिनया नुगःखँ

हाइकुया विकास दुत्ततर गतिं छगू देसं मेगु देसय् न्यनाः वनाः थौं थ्व धाः मानवीय जीवनया छगू महत्वपूर्ण अंशया रुपय् स्थापित जुइधुंकूगु दु । देय्या प्राकृतिक श्रोत नापनापं भौतिक संरचना, सांस्कृतिक व सामाजिक पक्ष व जीवनया कटु यथार्थयात एकिकृत याना परम्परागत मू, मान्यता तथा आदर्शयात ई अनुरुप हिइकाः न्हूगु आयाम : लकस, जीवन व विकासयात चिन्तन मननं पिहां वःगु मूतियात अभिव्यक्त याना वनाच्वंगु थ्व धाःया यात्रा निश्चय नं च्वछ्रायेबह जू ।

विश्वय् विद्यमान विभिन्न श्रोतय् निरन्तर तरिकां परिवर्तन जुया च्वनिगु छगू स्वभाविक प्रकृया खः । गुबले जलवायुइ हिउपाः वःगु दुसा, गुबलें भू बनावटय् हिउपाः वया विश्वया पर्यावरणीय सन्तुलन नं दावाडोल जुयाः झीगु विश्वास, आस्था व म्वायेगु पद्धतियात बांमलाक प्रभावित यानाः वनाच्वंगु दु । थ्व स्थितिं प्याहां वयेत, सुरक्षित जुइत, मुक्त जुइत न्ह्याक्व कुतः याःसां थःगु हे असमर्थतां, अज्ञानतां, लापर्वाहिं झीपिं झन झन त्रासदिया धापय् दुनाः वनाच्वन । थथे प्राकृतिक प्रकोपं इलय् ब्यलय् झीत आक्रान्त यानाच्वंगु दु, थ्व नापनापं मनू दुने म्वानाच्वंगु पशुत्वं हानं हानं छ्यं ल्ह्वनाः थःगु पह क्यनाच्वंगु विगत इलय् विघटित घटनां, मानवीय क्रियाकलापं बुगु समस्यां क्यनाच्वंगु दु, उदाहरणया रुपय् थ्व हे दँय् वंगु तःभुखाय्, ग्वःफय् व जूगु नाकाबन्दीयात दसिया रुपय् कायेफु ।। थ्वया प्रतिकूल प्रभाव झीगु सामाजिक परिवेशय्, सांस्कृतिक रुपरेखाय्, आर्थिक गतिविधिइ, व्यवस्थाया स्वरुपय् व पद्धतिइ लानावंगु दु । थ्व दक्व क्रियाकलापं घाः यानाब्यूगु दु झीगु आस्थाय्, विश्वासय्, दृढताय्, संकल्पय् । घाः स्याइगु स्वभाविक खः, गुलिं पाके जुयाः सह याये थाकुइफु, गुलिं संक्रामक जुयाः सरय् जुयाः वनेफु । घाः खः थुकियात निराकरणया लँ मालेगु आवश्यक दु ।

थ्व हे घालं जितः नं स्यागु दु, घालं हे विभिन्न इलय् जि दुने दनावःगु बिचाः, भाव, मनस्थिति, तर्कना, जिं यानागु अनुभव, महसुस, आत्मसमर्पण, व जि दुने विघतित घात प्रतिघात, विरोध आदिया विम्वमय अनुभूतियात मूर्तरुप बिइत जिं कुतः याना थ्व सफुतिइ। थ्व घाःया उत्पत्ति, स्वरुप, विशेषता, व्याप्ति व विस्तारयात जिं विश्लेषण, चिन्तन मनन याना विकल्पया लँ लुइकेत नं स्वया। सम्भावित घाःपाखे इलय् हे सुरक्षित जुइत, उत्पत्तिया प्रतिकूल प्रभाव कम यायेत, विस्तारया सीमा कय्कुनेत, व निराकरणया लँ लुइकेत, इलय् सतर्कता अपने याना वनेत व सजग जुया म्वायेत थ्व घालं जितः थनाः ब्यूगु दु। थ्व प्रकृयां जिदुने विकल्प व संरक्षणया लँ व सुरक्षित जुया म्वायेगु विश्वास, दृढता व संकल्प नं निर्माण जुयावंगु वास्तविकतायात थ्व हे सफूया हाइकुइ जिं अभिव्यक्त यायेत स्वयागु दु।

जिं सिर्जना यानागु हाइकुयात सफूया रुपय् हयेत प्रेरित यानादिइपिं, विशेष याना डा. कुन्जनी, डा. रुवी, ई. रिकी, डा. शिशिर व डा. मेरिनयात दुनुगंनिसें सुभाय् दु। थ्व सफूया भाय् भिंकाः सफूया प्रुफ स्वयाः दीम्ह हाइजिन बिमल ताम्राकारयात व जिगु हाइकु मुनायात सफूया रुपय् पिकयाः जिगु अनुभूतियात न्ह्यःने ब्वयेत ग्वहालियागु संस्था रुवरिक व कुतः पिकाकयात नं यक्वं सुभाय् दु।

धलः

हाइकु
(क) विभिन्न विषय क्षेत्र नाप सम्बन्धित हाइकु
(ख) नाकावन्दी
परिशिष्टाङ्क
(क) विभिन्न पत्रिकाय् प्रकाशित व अप्रकाशित हाइकु (११३५–११३६)
(ख) डा. आनन्द जोशीया हाइकु सम्वन्धि साहित्यकारतय्गु धापू
(ग) डा. आनन्द जोशीया हाइकु सम्वन्धि धारणा

घालं बुइकूगु लँय् जि,
जिगु पलाः

विभिन्न विषयक्षेत्र नाप सम्वन्धित हाइकु

१.

न्यां हे न्या नल

चुपिया धालय् पला:

मोक्ष ? ॐ शान्ति !

२.

बछलाया ई

च्वापुधी कुतुंवल

यात्री संकटय् ।

३.

प्रलयया न्हि

चच्छि न्हिछि वा वल

बुँ फिसः जुल ।

४.

खसु दुने लँ

अमूर्त लँय् जिन्दगी

लँ हे तन लँय् ।

५

न्हा बुल ल्ह्वतय्

न्ह्याथाय् नं म्वाय्फु जीव

यथार्थ सत्य ।

६.

गुँ चलः वन

सुनकोशीइ पःखाः

बाढी बस्तीइ ।

७.

वा वल न्हिछि
गालय् लः मुन, न्ह्यात
जाः खंचाया धाः ।

८.

स्वत्तुस्वल लँ
साइबरय् लँ माला
जि तन गुफाय् ।

९

चिकुगु ऋतु
नाइग्राफल नं च्वापु
ईया पन्जाय् ई ।

१०.

न्ह्यलं ग्रस्त छ

गं नेतातय्गु ल्हाःतय्

बुँख्याःचा छ, ई ।

११.

समुद्र शान्त

लबुं त्वताव:म्ह जि

अस्तित्व पीडा ।

१२.

सिति नखः थौं

पुखू द्यने छैं, मल

न्हनावन 'जि' ।

१३.
'जिं' यन्त्र दय्का
यन्त्रं ग्व:गु ब्यूहय् जि
सिर्जना हे गा: ।

१४.
निभा: त्व:गु न्हि
सूर्यमुखि स्वां क्वछु
अशक्त ऋतु ।

१५.
प:खा: थुन छं
प:खा: बुल छ दुने
बर्लिन प:खा: ।

१६.
जि/प:खा:/झीपिं
ब्याग: संकल्प व ज्या
ख्युंया पन्जाय् ज: ।

१७.

घाजः मुना जिं
        नेताया खल्तिइ मि
                गाः स्वापूया लँय् ।

१८.

देय् परिक्षणय्
        क्यान्सरं ग्रस्त म्ह : देय्
                गनां वन हः ।

१९.

प्रदूषित फि
        थाय् थासय् डिजेल
                गतिया हत्या ।

२०.

कुँ आक्रान्त थाय्

विषं छटपट न्या

थम्हं खंगु गाः ।

२१.

लँया द्यने लँ

कांम्ह सलया दौड

त्रस्त थौं, कन्हे ।

२२.

लबुया पलाः

तंरग हे अस्तित्व

जीवन्त गति ।

२३.

ब्व मग्न ध्यानय्

न्यां थु षडयन्त्र थौं

म्वाय्त ल्य:गु लँ ।

२४.

दिल्ला, वा वल

पौ ज्वल, क्वथा पुखू

हिती ल: मव: ।

२५.

ल्वचं ग्रस्त दे

कुमिचां नल धलिं

दुनां च्वन छेँ ।

२६.

चाकला-लँय् जि

हिउपा: चक्रव्यूहय्

अनाथ मचा ।

२७.

ब्वाँय् व:गु झ्वाला

शहरय् प्रदूषित

बलात्कृत ल: ।

२८.

बेसुर धुन

वीणाया तार छ्वासु

त्वधूगु तुतां ।

२९.

जि ल्वय्या बुंगा:

वासलय् आश्रित म्ह

लँ हीन लँ जि ।

३०.

थौं कुरूप देय्

मलखं कय्पुगु छैँ

तुंचा दाःगु घाः ।

३१

ल्वहंहिति गं

बाथरूमय् बर्षात

थौंया ह्यूगु मू ।

३२.

खुसि-सि दुन

चकन लः, ख्यः जुल

प्रवाह तन ।

३३.

न्ह्याथाय् नं गाः गाः

थम्हं ग्वःगु जालय् थः

स्वत्तुस्वः सुका ।

३४.

मि नल बस्ती

पुख्रू, तुं, हिति सुख्खा

कालखण्ड ई ।

३५.

पःखाः भ्रीगु लँय्

सुरक्षा बः नं पंगः

जिं थुना पःखाः ।

३६.

इलं न:म्ह जि

जीर्ण जूगु म्ह : सीमा

प्रकृति वोध ।

३७.

वा, फय् वल

फिया मूर्ति चुं दल

शाश्वत सत्य ।

३८.

जिं झ्या: चाय्का

धू, कुँ, स: दुहां वल

त्रस्त लागा, जि ।

३९.

निकास बन्द

बुद्धि कैद सा:गालय्

ध्वगित गति ।

४०.

बन विनाश

खोज विकल्प लँया

लँ लुइके जिं ।

४१.

'जि' व्यूह दुने

बलाकृत 'जि' : न्ह्यसः

जिं चाय्का ता:चा ।

४२.

छ न्हाय्क बिल

जिं 'जि' मखं न्हाय्कनय्

जिं ल्यय् बिस्कं लँ ।

४३.

थौं जि सञ्जालय्

चक्रव्यूहलय् तुति

ल: भमलय् ह: ।

४४.

धुलं ग्रस्त लँ

ल्वचं आक्रान्त मिखा

ख्युं गुफाय् यात्रा ।

४५.

अनन्त यात्रा

गामं शहरय् दौड

जि गनं मदु ।

४६.

भीडय् जि, यात्राय्

पुचलय् नं याकः जि

थौंया स्वपीडा ।

४७.

श्रोतया ह्रास

बुँ, वन, गुँ नं बाभः

लँ दनि म्वाय्त ।

४८.

पला: न्ह्य:ने ल्ह्व:

मनुखं थंगु प:खा:

स्वार्थ-जालय् भ्ग्नी ।

४९.

ज: व्याप्त सर्ग:

ख्युं दुने कैद पला:

विडम्वनाय् जि ।

५०.

भ्ग्नीसं माला ख्य:

बँ दक्व कित्ता कात

कय्कुन बिचा: ।

५१.

यन्त्रय् 'जि' यन्त्र

जीवन : मोबाइल

सन्जालय् न्ह्यपु ।

५२.

फोहरया गुँ

अहंया पिरामिड

जगहीन छेँ ।

५३.

थौं शनिवार

गफ गफय् ई फुत

न्ह्यसः झीगु मू ।

५४.

छं पन खुसि

क्वय्‌या बुँ, ख्यः नं बाभ्रः

लँया खोजय्‌ जि ।

५५.

लः सूगु बुँगाः

बुद्धिहीन गाः : न्ह्यपु

शून्य हिउपाः ।

५६.

छं दय्‌कल लँ

निकासहीन साःगाः

आस्था ध्वगित ।

५७.

पासा मदु थौं

ध्यबाया स्वापू पासा

थौंया विकृति ।

५८.

लः प्रदुषित

खुसि हिल भ्यात्नालय्

संकटय् जीव ।

५९.

फ्वगिंया घाः-सः

घाः-सः ला तःभुखाय्

चुंदन पःखाः ।

६०.

चिकुला, सुथ
शीतं अशक्त ह:त
सन्त्रस्त ह:, ई ।

६१.

तज्यात न्हाय्कं
जि नं चुंदल कुचाय्
चुंदन 'जि', मू ।

६२.

वाढी लँय्, फलय्
हा विनाया विकास
कथ्वी था:गु क्वँय् ।

६३.

ख्युं धुकू : म्हिगः

खिउं आक्रमण 'थौं'

स्वत्तुस्वल जि ।

६४.

बुँइ भूक्षय

चां प्रदूषित खुसि

ल्वय्‌या प्रकोप ।

६५.

स्वां मह्व स्वांमाय्

स्वां-कचा फूलदानय्

चा माः म्वायेत ।

६६.

धुफ्व: दं बस्ती

बस्ती लिक: उद्योग

अभिशप्त लँ ।

६७.

ह: सन फसं

मुक्तिया म्ये थ्वल फसय्

चेतनाया स: ।

६८.

दिल्लाय् वा मव:

हिउपा: जलवायु

खुसि बगर ।

६९.

चिकुलाया न्हि

        च्वापुं त्वपुल छेँ, ख्यः

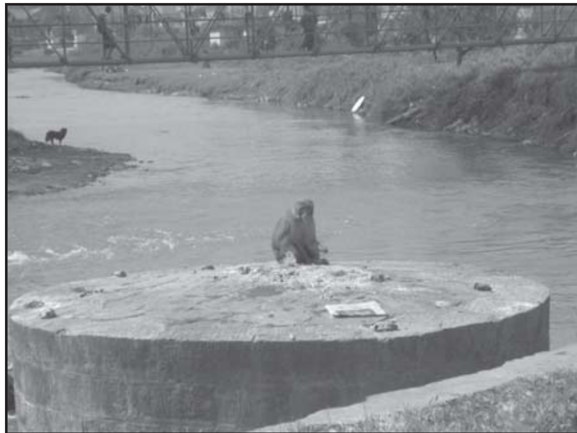
                थौं मि कैद खँय् ।

७०.

थौं नं जि याकः

        खुसि थःगु हे लँय्

                जि थःगु यात्राय् ।

७१.

सः थ्वल लँय्, बँय्

        पःखाः सँबात, दुन

                आः, सितु म्वाइ ।

७२.

इलं बिल घाः

त:भुखाचं ध्वस्त गां

घालं क्यन लँ ।

७३.

हाइकु ला लः

न्ह्याइ लः, इनि थःत

जीवन्त श्रोत ।

७४.

मोडय् जि, पलाः

खसुं अस्पष्ट दिशा

आः दय्के लँ जिं ।

नाकाबन्दी
हाइकु

१.

नाका, लँ बन्द

मनू प:खा: मनूया

अस्तित्व युद्ध।

२.

संत्रस्त देय्, जि

तधि-न्यां हे त्रस्त न्या

न्याय-छेँ मौन ।

३.

नाकाबन्द ई

सम्झौता सिर्फ भ्वँतय्

द्वन्द्वया पुसा ।

४.

उर्जा संकट

देय्या विकास धापय्

ख्युंया लागाय् देय् ।

५.

चिकं निम्ति 'क्यू'

आश्रित मनोवृत्ति

शरणार्थी भ्री ।

६.

लः अपांग थौं

विकास-रेल बन्द

धापय् भ्री, पलाः ।

७.

चिकं अभाव

लँय् गाडी यथावत

विरोधाभास ।

८.

ई फुत व्यर्थय्

ग्यासया क्यूलय् जि, ई

छंगु ल्हा:तय् 'थौं' ।

९.

ग्यास अभाव

भुतू मच्या:, त्रस्त भ्री

वन फडानी ।

१०.

बेसा:-भा: थिके

साहुया ल्हा:तय् धुकू

संत्रस्त ई, जि ।

११.

लँय् छं पिल कँ

दन बर्लिन प:खा: लँय्

न्या कैद ड्यामं ।

१२.

लागा अशान्त

द्वन्द्व भ्ती भ्ती दथुइ

पशुत्व न्हिल ।

१३.

मि च्याकल छं

मि पन ज:लाख:लां

मिं पुत जित: ।

१४.

प:खा सँबात

खँग्वलय् जक स्वापू

जालय् दे, झीपिं ।

१५.

जिं थ:त माला

नाकाबन्द लँ दक्व

जि तन ख्युंलय् ।

१६.

ख्वा: द्यने ख्वा:पा:

खँ व ज्याया बीचय् गा:

संकटय् झीपिं ।

१७.

लितहल ई

पशुत्वं आक्रमण

अस्तव्यस्त दे ।

१८.

देसय् देय् माला

व्यवस्था माखापिखाय्

ख्वाः तन द्वन्द्वय् ।

१९.

प्यखें गुँया देय्

आक्रान्त भ्री, जीवन

लँ तंपिं यात्री ।

२०.

लः सुनावन

योजनाय् हे कैद लँ

विकल्प लँय् जि ।

२१.

स्वां गन दिल्लाय्

स्वतन्त्र सिर्फ भ्रम

लँया खोजय् जि ।

परिशिष्टांक

विभिन्न पत्रिकाय् प्रकाशित व अप्रकाशित हाइकु (११३५ – ११३६)

१. न्यां हे न्या नल, नःलि (दँ १० ल्याः ८ थ्यंल्याः ८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
२. बछलाया ई, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
३. प्रलयया न्हि, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
४. खसुदुने लँ, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
५. न्हा बुल ल्व्वतय्
६. गुँ चलःवन, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
७. वा वल न्हिछि, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
८. स्वतुस्वल लँ
९. चिकुगु ऋतु
१०. न्ह्यलंग्रस्त छ, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
११. समद्र शान्त
१२. सिति नखः थौं, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
१३. 'जिं' यन्त्र दय्का, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
१४. निभाः त्वःगु न्हि, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
१५. पःखाः थुन छं, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
१६ जि/पःखाः/भिपिं, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
१७. घाजः मुना जिं, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
१८. दे परिक्षणय्, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
१९. प्रदूषित फि
२०. कुँ आक्रान्त थाय्, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५
२१. लँया घ्वने लँ, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
२२. लबुया पलाः
२३. ब्वः मग्न ध्यानय, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
२४. दिल्ला, वा वल
२५. ल्वय्नंग्रस्त दे, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
२६. चाकला–लँय् जि, नःलि, (१०:८:८६) पेज ३, ने.सं. ११३५

२७. ब्वाँय् वःगु भ्वाला, न्हू प्रेटिज नेपाः, (१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
२८. बेसुर धुन, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
२९. जि ल्वय्या बुंगाः, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
३०. थौं कुरुप देय्, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
३१. ल्वहंहिति गं, थौंया हाइकु कविता, ब्व निब्व, पेज २०, ने.सं. ११३६
३२. खुसि–सि दुन, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
३३. न्ह्याथाय् नं गाः गाः, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
३४. मि नल बस्ती
३५. पःखाः भिगु लँय्, थौंया हाइकु कविता, ब्व निब्व, पेज २०, ने.सं. ११३६
३६. इलं नम्ह जि
३७. वा, फय् वल, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
३८. जिं भ्याः चाय्का
३९. निकास बन्द, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
४०. वन विनाश
४१. 'जि' व्यूह दुने
४२. छ न्हाय्क बिल, थौंया हाइकु कविता, ब्व निब्व, पेज २०, ने.सं. ११३६
४३. थौं जि सञ्जालय्, थौंया हाइकु कविता, ब्व निब्व, पेज २०, ने.सं. ११३६
४४. धुल ग्रस्त लँ, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५
४५. अनन्त यात्रा, न्हू प्रेटिज नेपाः, (१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
४६. भीडय् जि, यात्राय्
४७. श्रोतया ह्रास
४८. पलाः न्ह्यःने ल्ह्वं, न्हू प्रेटिज नेपाः, (१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
४९. जः व्याप्त सर्गः
५० भ्रीसं माला ख्यः, न्हू प्रेटिज नेपाः, (१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
५१. यन्त्रय् 'जि' यन्त्र
५२. फोहरया गुँ
५३. थौं शनिवार
५४. छं पन खुसि, न्हू प्रेटिज नेपाः,(१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
५५. लः सुगु बुँगाः, न्हू प्रेटिज नेपाः,(१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
५६ छं दय्कल लँ, न्हू प्रेटिज नेपाः,(१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६

५७. पासा मदु थौं
५८. लः प्रदुषित
५९. फ्वगिंया घाः-सः
६०. चिकुला, सुथ
६१. तज्यात न्हाय्कं
६२. बाढी लँय्, फलय्
६३. ख्युं धुकू : म्हिगः
६४. बुँइ भूक्षय, न्हू प्रेटिज नेपाः, (१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
६५. स्वां मह्वः स्वामाय्
६६. धूफ्वः लँ, बस्ती
६७. हः सन फसं
६८. दिल्लाय् वा मवः
६९. चिकलाया न्हि, थौंया हाइकु कविता, ब्व निब्व, पेज २०, ने.सं. ११३६
७०. थौं नं जि याकः
७१. सः थ्वल लँय्, बँय्, नःलि, (१०:५:८३) पेज ३, ने.सं. ११३५
७२. इलं विल घाः
७३. हाइकु ला लः, न्हू प्रेटिज नेपाः,(१२:९:१२३) पेज २४, ने.सं. ११३६
७४. मोडय् जि, पलाः, थौंकन्हे, (६५:६:२२३) पेज ५, ने.सं. ११३५

नाकाबन्दी हाइकु

१. नाका, लँ वन्द, नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
२. संत्रस्त देय्, जि, नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
३. नाकावन्द ई, नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
४. उर्जा संकट, नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
५. चिकः निम्ति 'क्यू', नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
६. लः अपांग थौं, नःलि, (११:३:९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
७. चिकं अभाव, नःलि, (११:३:९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
८. ई फुत व्यर्थय्, नःलि, (११:३:९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
९. ग्यास अभाव, नःलि, (१०:१२:९०) पेज ३, ने.सं. ११३६

१०. बेसाः-भाः थिके,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
११. लँय् छं पिल कँ	
१२. लागा अशान्त,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
१३. मि च्याकल छं,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
१४. पःखा सँवात,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
१५. जिं थःतः माला,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
१६. ख्वाः द्यने ख्वाःपाः,	नःलि, (१०ः१२ः९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
१७. लितहल ई,	नःलि, (१०ः१२ः९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
१८. देसय् देय् माल,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
१९. प्यखें गुँया देय्,	नःलि, (१०ः१२ः९०) पेज ३, ने.सं. ११३६
२०. लः सुनावन,	नःलि, (११ः३ः९३) पेज ३, ने.सं. ११३६
२१. स्वां गन दिल्लाय्,	नःलि, (१०ः१२ः९०) पेज ३, ने.सं. ११३६

डा. आनन्द जोशीया हाइकु सम्बन्धि विभिन्न साहित्यकारतय्गु धापू

'खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि' नांगु हाइकु मुनाया पिथना नेपालभाषा काव्य ख्यलय् छगू न्ह्यथनेबहगु घटना जूवःगु दु । ... वय्कःया कविता अप्वः याना क्वचाये न्ह्यः भाव व भावना परिपाक जुयाः क्रियाशील जुयाः चेतनायात माःकथं सक्रिय यायेगुली संलग्न जुयाच्वंगु खनेदु । ... थ्व वय्कःया कविताया विशेषता हे धायेमाः । ... धाये, प्रभावित यायेगु कुतः वा संकेत यायेगु थ्व संकेतात्मकता हे वय्कःया हाइकु कविताय् निहित सौन्दर्य खः । थुकी हे वय्कःया तातुना व रचना कौशल मेमेपिं हाइकुमितय्गु तातुना व रचनाकौशल लिसेयागु भेद दुपिनाच्वंगु सिइ दु ।'

- **माधवलाल कर्माचार्य** (ने. सं. ११३२),
आनन्द जोशीया हाइकु मुना 'खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि',
नेवाः हाइकु, दँ १, ल्याः ५, पेज २०-२२ ।

'झीगु हाइकु कविताया यात्रा ने.सं. ११३०दँय् थ्यंबलय् गुगु कथं हाइकु न्ह्यानाच्वंगु खः उकियात फपुइका छगू दिशावोध यायेगु ज्या डा. आनन्द जोशीपाखें जुल । डा. आनन्द जोशीयागु 'खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि' हाइकु कविता संग्रहया माध्यमं छगू न्हूगु दिशाा प्रादुर्भाव यायेगु कुतः जुल । समसामयिक जीवनया घात प्रतिघातय् खनेदुगु लु, यथार्थता, नगरवोध, विकास, प्रकृति परिवर्तन, दैवी प्रकोप आदि आदियात कय्च्यानाः हाइकुया विषयगत विस्तार जक मखु, हाइकुयात स्वयेगु मिखा नाप हिलेगु कुतः जुल । ...थौंया हाइकु अर्थात् समसामयिक प्रवृत्तियात विकास याना थुकिया न्ह्यलुवाः रुपं थःत मुखरित यायेफुगु खनेदु ।'

- **इन्द्र माली** (११३६),
ह्याउँतःस्वां, पेज ७,
कुतः पिकाक, ख्वप ।

'अनेक कथंया मौलिकता न्ह्यब्वयेगु आनन्द जोशीया विशेषता खः । ... 'खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि' हाइकु सफुतिइ थीथी सवाःया हाइकु दु, मौलिक संरचना दु, सामाजिक सचेतनाया सः दु, स्वतन्त्र रुपं ब्वयेगु फय् दु, सामाजिक विकृति विसंगतियात हुरुहुरुं च्याकेगु मि दु । उकें थ्व फय् खः, मि खः ।'

- **डा. पुष्पराज राजकर्णिकार** (ने. सं. ११३२),
फय् खः मि खः आनन्दया हाइकु जिगु मिखाय्,
नेवाः हाइकु, दँ १, ल्याः ४, पेज १३-१४ ।

'न्हू चेतना, विचार, शैली व प्रवाह ज्वना स्थापित जूम्ह कवि आनन्द जोशी कविताया मुक्त आकाशं हाइकुया अतिकं हे परिमित संरचनाय् न्ह्यंक वःगु दु । ... कवि जोशीं प्राकृतिक व सामाजिक बिम्ब व प्रतीकपाखें थौंया ईयात, उकिया लिच्वःयात संवेदित याःगु दु । ...जीवनय् वंगु तःधंगु हिउपाःयात थुइकेत हाइकुइ विषयया व्याप्ति, संरचनाय् छुं हिउपाः व कविता तत्व नं दयेमाःगु खँय् चर्चा व बहस याये फइगु अवस्थाया लागिं कवि जोशीं थुकि थःगु बिचाः नं प्वंकातःगु दु । नेपालभाषाय् च्वयाः हयाच्वंगु न्हू विधाकथं हाइकुयात मौलिकता बित व थ्वया स्वरुपया निरुपणया लागिं नं च्वमिया अभिमत सकारात्मक तायेकेमाः ।'

- **ध्रुव मधिकःर्मी** (ने. सं. ११३१),
कवि आनन्द जोशीया हाइकु : जीवन व प्रकृतिया थीथी सन्दर्भ,
नःलि, दँ ६, ल्याः ६, पेज १३ – १५ ।

'डा. आनन्द जोशी नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् दकलय् उच्च सम्मान 'श्रेष्ठ सिरपाः' पाखें सम्मानित जुया च्वनादीम्ह व्यक्तित्व खः । साहित्यिक ख्यलय् वय्‌कलं कविताया माध्यमं नेपालभाषा साहित्य थपू यायेत आपालं योगदान याना दीगु दु । वय्‌कःया कविता लेखन शैली व प्रस्तुतिइ थःगु हे मौलिकता खनेदु थें आःया हाइकु लेखनय् नं थ्व हे स्तरीयताया प्रतिविम्व खने दयाच्वंगु दु ।'

- **नरेशवीर शाक्य**, सम्पादक,
नःलि, दँ ६, ल्याः १, ज्येष्ठ २०६७, पेज ३१ ।

‘वय्‌कलं (आनन्द जोशीं) शुरुशुरुइ गद्य कविताया धाः न्ह्याकादिल अथे हे हाइकु नं न्ह्याये थें मन्ह्या थें न्ह्यानाच्वंथाय्‌ खुसि जुयाः नेपालभाषाया हाइकुया ख्यलय्‌ लुयावल । वय्‌कलं हाइकु जक च्वयेगु मयासे नेपालभाषाया हाइकुयात गुकथं न्ह्यज्याका यंकेगु धयागु अवधारण दयेका छगू ज्यापौ च्वयादिल । ... गुकिं नेपालभाषाया हाइकुयात न्ह्याकेत कार्यदिशा तय जूवंगु दु ।’

- **विमल ताम्राकार** (ने.सं. ११३३),
लुपाः, थौंया कविता विधाः : जीवन्त पलाः, पेज ३ ।

‘ ... सिद्धहस्त प्रगतिवादी कवि व आँट भय्‌ ब्यूम्ह हाइजिन डा. आनन्द जोशीया हाइकु ब्वनेधुंकाः सुं नं ब्वमिपिसं वय्‌कःयात ‘अभियानया न्हूधाः’ मखु धकाः धाये हे फइमखु । ... नेपालभाषा हाइकु ख्यःया सीमायात थ्व ‘खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि’ सफुतिं अझ अप्वः चकंकाः ब्यूगु दु ।’

- **दया खड्‌गी ‘बेचैन’** (ने.सं. ११३२),
ताल्जुइ डा. आनन्द जोशीया “खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि” ब्वनेधुंकाः,
नेवाः हाइकु, दँ २, ल्याः १, पेज १८ ।

‘नेपालभाषा काव्य ख्यलय्‌ प्रतिस्थापित नांजाःम्ह कवि डा. आनन्द जोशीजुं नं हाइकु च्वयाः सफू पिथना दीगु लसताया खँ खः । ... चेतनाया ल्हाःतं ह्यूपाःया ध्वाँय्‌ ज्वनाः न्हूगु लँपु दयेकेगु अभियानय्‌ छगू स्वरुप, न्ह्यब्वयाः काव्यया ग्वःफसय्‌ तनाच्वंगु शून्यतायात हाथ्या बियाः जल्ल थीगु सुथ हयाः सीमाहीन खँग्वलय्‌ प्यखेरं न्यनाच्वंम्ह आनन्द जोशी, नेपालभाषा काव्य ख्यलय्‌ न्यानाच्वंगु गं खः, गुकिया सलं जःयात नं चिरफर यानाः क्यनाच्वनी ।

- **ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ** (ने.सं. ११३१),
‘खँग्वः सीमाहीन : सीमाहीन जि’ दुनेयाम्ह
आनन्द जोशीयात खनाबलय्‌ ...,
नेवाः हाइकु, दँ १, ल्याः २, पेज १४-१५ ।

‘डा. आनन्द जोशी नेपालभाषाया हाइकु ख्यलय् पलाः छिना दियेवं नेपालभाषाया हाइकु ख्यः तब्याः तफा जुयावंगु दु । थुकिं हाइकु ख्यलय् ल्हाः न्ह्याकाच्वंपिं न्हून्हूपिं हाइजिनतय्‌त नं हःपाः व तिबः जूवंगु दु ।’

- **कृष्णभक्त बोडे** (११३५),
नेपालभाषा हाइकु जातः, पेज ६२,
कुतः पिकाकः, ख्वप ।

डा. आनन्द जोशीया हाइकु सम्वन्धि धापू

'प्राकृतिक दृश्य, वातावरणीय स्थिति (ह्रास व संरक्षण), जीवनया प्रसंग, जीवनय् घटय् जुइगु घटना, मानवीय क्रियाकलाप आदि पाखें बुइगु अन्तर अनुभूतियात गथे कविं अनुभव याःगु खः, अथे हे खँग्वलं अभिव्यक्त यायेगु हे हाइकु खः । मेखतं धायेगु खःसा अनुभूतिया चरमक्षणया कविता खः - हाइकु ।'

'हाइकुइ थम्हं खंगु, थम्हं भोगय् यानागु, थम्हं अनुभव यानागु खँ अभिव्यक्त जुइमाः, थ्व ब्वनिबलय् ब्वमिं नं व हे खँ, व हे दृश्य, व हे घटना वा अन्तर सम्वन्ध वा अन्तर प्रतिक्रिया न्ह्यःने दंवः थें, थम्हं हे खना थें, थम्हं हे भोगय् याना थें आभाष जुइमाः, चेतना थनाः बिइमाः । थ्व जुइत हाइकुइ दकसिबे दयेमाःगु ला कविता खः, कविताहीन हाइकु छपाः भ्वं जक सावित जुइ ।'

'जिं स्वये - कविं च्वइगु हाइकु मि खः, थ्वं भौतिक रुपं ला पुइ मखु । तर व हे मिं भ्की दुने चेतना थनाः न्ह्यपुइ तरंग हयाबिइ । थ्व हे हाइकुया सफलता खः ।'

'थौंया हाइकु थौंया किपा खः । थौंया मनुखं खंगु, अनुभव यानाच्वंगु अवस्था, जिन्दगीया संघर्ष, प्रगतिया कुतः, कन्हय्या प्रति आस्था, कन्हय्या सम्पन्न लँया खोजयात प्रतिनिधित्व यायेत दनावःगु अभियान खः - थौंया हाइकु । जीवन, लकस व विकासया दथुइया स्वापू सशक्त रुपं कायम यानाः न्ह्याःवनेत बूगु, ब्वलंगु पलाः खः - थौंया हाइकु" ।'

'म्हिगःया वातावरण, अवस्था व स्वायेगु लँपुया घेरां पिहां वयाः परम्परागत हाइकुया विभिन्न विशेषतायात अस्वीकार यानाः वा ई अनुरुप हिइकाः "थौंया हाइकुं" चकनेत सर्गः माःगु दु ।'